

ใบความรู้ ๑ “การท่องบทอาขยาน”
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่องระหว่างทางบันทึก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒๐ บทกวีประทับใจ
รายวิชาภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คุณค่าของการท่องอาขยาน

บทอาขยานแสดงให้เห็นภูมิปัญญาไทยที่ใช้กลวิธีในการอบรมสั่งสอนเด็กด้วยการคัดเลือก หีบยกเรื่องราวที่อยู่แวดล้อมรอบตัวมาเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบอย่างเป็นธรรมชาติ แผงความรัก ความเมตตาเอาใจเอ็นดู ให้ความอบอุ่นและปรารถนาดีที่ผู้ใหญ่มีต่อเด็ก เรื่องราวต่าง ๆ ที่นำมาสอนล้วนช่วยกล่อมเกล่า ปลุกฝังวางรากฐานสำคัญของชีวิต เช่น ๑) ความขยันหมั่นเพียร ๒) คุณธรรม ๓) การรู้จักวางตน ๔) จริยธรรม เป็นต้น

โดยภาพรวมการท่องอาขยาน จึงเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งเห็นคุณค่า และความงดงามของภาษา ได้แนวทางปฏิบัติตนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซาบซึ้งถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์และสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ อันควรค่าแก่การรักษาและสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป รวมทั้งยังช่วยกล่อมเกล่าจิตใจให้นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ตั้งงามและโน้มน้าวจิตใจให้รักชาติ

การอ่านบทอาขยานตามหลักการทั่วไป

การอ่านบทอาขยานส่วนใหญ่เป็นการอ่านออกเสียง คือ ผู้อ่านเปล่งเสียงออกมาดัง ๆ ขณะที่ใช้สายตาอ่านกวาดไปตามตัวอักษร ซึ่งต้องยึดหลักการอ่านออกเสียงเหมือนหลักการอ่านทั่วไป เพื่อให้การอ่านออกเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรฝึกฝนดังนี้

๑. ใช้สายตากวาดจากคำต้นวรรคไปยังท้ายวรรค และเคลื่อนสายตาไปยังวรรคถัดไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องส่ายหน้าตามไปด้วย เป็นการอ่านล่วงหน้า ทำให้การอ่านออกเสียงต่อเนื่องกันไปโดยไม่สะดุดชะงัก

๒. ฝึกเปล่งเสียงให้ดังพอประมาณโดยพิจารณาถึงกลุ่มผู้ฟังและสถานที่แต่ไม่ต้องตะโกนควรบังคับเสียงเน้นเสียง ปรับระดับเสียงสูงต่ำ ให้สอดคล้องกับจังหวะ ลีลา ท่วงทำนอง และความหมายของเนื้อหาที่อ่าน

๓. คุณภาพของเสียงเป็นสิ่งสำคัญมาก เสียงที่ดีคือเสียงที่ชัดเจน แจ่มใส ไพเราะ มีกระแสเสียงเดียวไม่แตกพร่า เปล่งเสียงจากลำคอโดยตรงด้วยความมั่นใจ เสียงที่ไพเราะกังวานจะทำให้ผู้ฟังเคลิบเคลิ้ม คล้อยตามเนื้อหาที่ได้ฟัง ผู้ที่สุขภาพไม่ดีหรือมีอาการป่วยด้วยโรคที่มีผลต่อการเปล่งเสียง เช่น โรคหวัดจะทำให้เสียงที่เปล่งออกมาไม่มีคุณภาพ จึงควรรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ สุขภาพจิตก็มีความสำคัญต่อการอ่านบทอาขยาน ควรฝึกสุขภาพจิตของตนให้มั่นคงไม่หวั่นไหว ทำจิตใจให้สบาย สร้างความเชื่อมั่น ให้ตนเองด้วยการสูดลมหายใจเข้าปอดเต็มที่ และระบายลมหายใจออกช้า ๆ ฝึกทำให้ถูกต้องสม่ำเสมอ จะช่วยให้สามารถบังคับเสียงเวลาอ่านได้ตามต้องการ

ใบความรู้ ๑ “การท่องบทอาขยาน” (ต่อ)

๔. ควรทรงตัวและรักษาอากัปกิริยาให้ถูกวิธี การทรงตัวให้ถูกวิธีจะช่วยให้ระบบกล้ามเนื้อต่าง ๆ ทำงานประสานกันทำให้เปล่งเสียงได้ดี และมีท่วงท่าที่น่าเชื่อถือ ลักษณะการทรงตัวที่ถูกต้อง คือ ไม่ว่าจะยืนหรือนั่งอ่าน ลำตัวต้องตั้งตรงและอยู่ในอาการสมดุลขณะยืนอ่าน น้าหนักตัวตกลงบนกลางเท้าทั้งสองข้าง

ปลายเท้าสองข้างเหลื่อมกันเล็กน้อย ข้อศอกห่างจากลำตัวประมาณหนึ่งฝ่ามือ หากนั่งอ่าน ควรวางแขนไว้บนโต๊ะ ไม่ควรเอนหลังพิงพนักเก้าอี้ถ้ามีเก้าอี้ที่ไม่มีโต๊ะอยู่ข้างหน้า ควรถือบทหรือหนังสือห่างจากสายตาประมาณหนึ่งฟุตขณะอ่านพยายามให้ลำคอตั้งตรง เยกหน้าเล็กน้อย สบตากับคนฟังเป็นระยะ ๆ โดยไม่ต้องก้ม ๆ เยก ๆ อยู่ตลอดเวลา ระวังอย่าเกร็งส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายโดยไม่จำเป็น พยายามผ่อนคลายกล้ามเนื้อเพื่อให้เกิดความรู้สึกเบาสบายบ้าง

๕. อ่านออกเสียงให้ถูกต้องตามอักขรวิธีหรือตามความนิยม ผู้อ่านต้องทำความเข้าใจเนื้อหาของบทอาขยานที่อ่าน ศึกษาความหมายของคำ กลุ่มคำ และสำนวนจากบทอ่านให้เข้าใจ เพราะความหมายของคำนั้นอาจมีความหมายตรงตามตัวอักษร หรือมีความหมายตามบริบทของคำนั้น ๆ เช่น ฉันทน์ที่เขาบอกว่าไก่ตัวเมียขันได้ ขันคำแรกหมายถึงอาการขบขันหัวเราะแต่ขันคำหลังเป็นเสียงร้องของไก่ตัวผู้ คำในภาษาไทยเรายึดการอ่านตามอักขรวิธี แต่ก็มีบางคำที่อนุโลมให้อ่านตามความนิยมได้ เช่น ศักราช อ่านว่า สัก-กะ-หรวด แต่คำว่า เอกราช อ่านว่า เอก-กะ-รวด คำว่า จักราช อ่านว่า จัก-กะ-หรวด อำเภอมแม่สรวย อ่านว่า แม่สรวย อำเภอสรวง อ่านว่า สองเดือนกรกฎาคม อ่านว่า กะ-ระ-กะ-ดา-คม เดือนมกราคม อ่านว่า มะ-กะ-รา-คม เป็นต้น

๖. อ่านออกเสียงตัวสะกด ร ล คำควบกล้ำให้ถูกต้องฝึกออกเสียงตัวสะกดตัว ร ล คำควบกล้ำ คำบาลีสันสกฤต รวมทั้งคำที่มีเครื่องหมายต่าง ๆ ให้ถูกต้องชัดเจน การอ่านออกเสียงตัว ร ล ไม่ถูกต้องจะทำให้ความหมายของคำไม่ถูกต้องไปด้วย เช่น คำว่า รัก หมายถึง ชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยชื่นชมยินดี หรืออีกความหมายหนึ่ง หมายถึง ชื่อไม้พุ่ม แต่คำว่า ลัก หมายถึง ลอบทำ ในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิ์หรือไม่ได้รับอนุญาต ประโยคที่ว่า ฉันรักเธอ จึงต้องออกเสียงตัว ร ให้ชัดเจน มิฉะนั้นจะผิดความหมาย คำที่เป็นอักษร ควบกล้ำก็ต้องออกเสียงให้ชัดเจนเพื่อสื่อความหมายได้ถูกต้อง เช่น คำว่า ครั้งคราว คลาดเคลื่อน เป็นต้น

คำบาลีสันสกฤตที่เราปรับมาใช้ในภาษาไทย ต้องอ่านให้ถูกต้องตามหลักภาษา เช่น คำว่า เถรสมาคม อ่านว่า เถ-ระ-สะ-มา-คม คำว่า สังสารทุกข์ อ่านว่า สัง-สา-ระ-ทุ-ก เป็นต้น

๗. อ่านให้ถูกจังหวะและวรรคตอน การอ่านบทอาขยานที่เป็นคำยาว คำหลายพยางค์ กลุ่มคำ ผู้อ่านต้องจับความหมายถูกจังหวะในการอ่าน และต้องอ่านแยกวรรคตอนให้ถูกต้องและถูกจังหวะในการอ่าน เช่น กรมศิลปากรจะจัดการแสดงละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ประโยคที่ว่า เนื้อสุนัขนฉันชอบ ต้องอ่านว่า เนื้อสุนัขนฉันชอบ เป็นต้น

๘. พยายามอ่านใส่อารมณ์และความรู้สึกตามเนื้อหา เช่น อารมณ์โกรธ ตื่นเต้น น้อยใจ ผิดหวัง โศกเศร้า สนุกสนาน ควรใช้น้ำเสียงให้เหมาะสมกับลักษณะอารมณ์ตามเนื้อหาในท้องเรื่อง จะช่วยให้อ่านมีชีวิตชีวาสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และผู้ฟังคล้อยตามเรื่องที่ได้ฟัง

ใบความรู้ ๑ “การท่องบทอาขยาน” (ต่อ)

ขั้นตอนการอ่านบทอาขยานเป็นทำนองเสนาะ

การอ่านบทอาขยานเป็นทำนองเสนาะช่วยให้บทอาขยานนั้นมีความไพเราะ นักเรียนเกิดความสนใจจดจำบทอาขยานได้ดีและสนุกสนานยิ่งขึ้น การฝึกอ่านทำนองเสนาะมีขั้นตอนดังนี้

๑. อ่านเป็นร้อยแก้วธรรมดาให้ถูกต้องชัดเจนตามอักขรวิธีก่อน ทั้งตัว ร ล ตัวควบกล้ำอ่านออกเสียงให้ตรงตามเสียงวรรณยุกต์

๒. อ่านให้ถูกจังหวะวรรคตอน การอ่านผิดวรรคตอนทำให้เสียความ เช่น ฉนากฉลามว้าย ตามวน ต้องอ่านแบ่งวรรคว่า ฉนาก-ฉลาม-ว้ายตามวน แหกเต้าจับเต้าร้างร้อง ต้องอ่านว่า แหกเต้า-จับเต้าร้าง-ร้อง อันชาติใดไร้ศานตีสุขสงบ ต้องอ่านว่า อันชาติใด-ไร้ศานตีสุข-สงบ รวมเรียกว่าวรรณคดีไทย ต้องอ่านว่า รวมเรียกว่า-วรรณคดี-ไทย หยิกขุยมุภาสุกรีกำ ต้องอ่านว่า หยิกขุยมุ- ภาสุกรี-กำ

๓. อ่านคำให้สัมผัสคล้องจองกันเพื่อความไพเราะ เช่น ข้าขอเคารพอภิวันท์ คำว่า อภิวันท์ ต้องอ่านว่า **อบ-พิ-วัน** เพื่อให้คล้องจองกับคำว่า เคารพ เป็นสิ่งของฉลองคุณ**มุลิกา** คำว่า มุลิกา ต้องอ่านว่า **มุ-น-ลิ-กา** เพื่อให้สัมผัสกับคำว่าคุณเอาพระธรรมคัมภีร์เป็นที่ยึด เหมือนหนึ่งน้ำอำมฤตชโลมจิต ได้แนบนางนอนชมภิรมย์ ชิดเหมือนหนึ่งน้ำ**อำมฤตชโลม**ใจ

คำว่า **อำมฤต** บาทแรกต้องอ่านว่า **อำ-มะ-ริต** เพื่อให้สัมผัสกับคำว่า ยึด คำว่า **อำมฤต** บาทหลังต้องอ่านว่า **อำ-มะ-ริต** เพื่อให้สัมผัสกับคำว่า ชิด

๔. อ่านให้ถูกทำนองและลีลาของคำประพันธ์แต่ละชนิด คำประพันธ์แต่ละชนิดจะมีบังคับจำนวน คำสัมผัส หรือ คำเอก คำโท แตกต่างกัน การอ่านทำนองเสนาะจึงต้องอ่านให้ถูกท่วงทำนองและลีลาของคำประพันธ์แต่ละชนิด

๕. อ่านใส่อารมณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหา ถ้าบทที่อ่านเป็นบทเศร้าโศกรำพึงรำพันควรอ่านทอดเสียงแผ่วเสียงหรือพวนเสียงให้น่ามนวล ถ้าเป็นบทโกรธหรือบทต่อสู้ ควรอ่านเต็มเสียง เน้นเสียงให้หนัก เน้นจังหวะและอ่าน ค่อนข้างเร็ว จะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

๖. รู้จักการพวนเสียงและการทบเสียง การพวนเสียง คือ การอ่านพยางค์สุดท้ายของวรรคด้วยการทอดเสียงแล้วปล่อยให้หางเสียงพวนขึ้นจุ่มก เป็นเสียง อื้อ อื้อ เบา ๆ คล้ายเสียงคราง เช่น “ไอ้ออกเรามีกรรมจะทำไฉน” เมื่อทอดเสียง ตรง “ไฉน” แล้วหยุดหางเสียงพวนเสียง “ไหน” เป็น อื้อ อื้อ ส่วนการทบเสียง คือ การยืดเสียงคำแต่ละคำออกไปแล้วหยุดเสียงที่ท้ายพยางค์ เช่น ใน-เพลง-ปี-ว่า-สาม-พี-พราหมณ์-เอ๋ย-ฮี เป็นต้น